

ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมผ่านการแสดงหนังตะลุง
คณะจงเจริญ ศ.ศรีพัฒน์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
LANGUAGE REFLECTS CULTURE FROM SHADOW PUPPET SHOWS,
AT CHONGCHAROEN PROF. SRIPAT, SURAT THANI PROVINCE

สุวิมล เวชวิโรจน์

Suwimon Vatviroj

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: suwimon026@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมผ่านการแสดงหนังตะลุง คณะจงเจริญ ศ.ศรีพัฒน์ ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหว การสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลภาคสนามในงานแสดงตามส่วนราชการ และเอกชน ประกอบกับการสังเกตการณ์ภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมผ่านการแสดงหนังตะลุงได้ 4 ประการ คือ ประการแรก ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมทางด้านคติธรรม ได้แก่ คติธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การมองความจริงของชีวิตตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในด้านความไม่เที่ยงแห่งชีวิต การสั่งสมบุญ พรหมวิหาร 4 เบญจศีล และคติธรรมเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ตรัยสรณคุณปิตรมารดา ครูบาอาจารย์ ประการที่สอง ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ได้แก่ อาหารอย่างข้าวต้ม และใบกระท่อม สถาปัตยกรรมของตึกหรืออาคารพาณิชย์ เครื่องมือเครื่องใช้อย่างโทรศัพท์ การแต่งกายของผู้หญิงตามยุคสมัย เช่น เสื้อสายเดี่ยว เสื้อเว้าหน้าเว้าหลัง และการประกอบอาชีพทำกิจการส่วนตัวหรือค้าขาย ประการที่สาม วัฒนธรรมทางภาษาที่ปรากฏในตัวบทหนังตะลุง ได้แก่ การใช้คำแทนตัวผู้พูดและคู่สนทนา สำนวนสุภาพิต การพูดแบบไม่ตรงไปตรงมา และการสร้างคำขึ้นจากภาษาถิ่นได้ และประการที่สี่ ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมทางด้านค่านิยม ได้แก่ วิธีการครองเรือน วิธีการเลือกคู่ครอง และการชมความงามของผู้หญิง สะท้อนให้เห็นว่าการแสดงหนังตะลุงให้ทั้งคติธรรมคำสอนและความบันเทิงใจแล้ว

* Received 5 September 2022; Revised 15 December 2022; Accepted 21 December 2022

ภาษายังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสะท้อนวัฒนธรรมด้านคติธรรม เครื่องมือเครื่องใช้ร่วมสมัย และค่านิยมที่ทรงคุณค่าต่อสังคม

คำสำคัญ: ภาษา, วัฒนธรรม, หนังสือ, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

This research article aimed at analyze the language that reflects the culture from the shadow puppet show of the Chongcharoen club by Sor. Sriphat, Ban Yang Subdistrict, Khiri Rat Nikhom District, Surat Thani Province, using qualitative research methods and collected information from documents, motion pictures, in-depth interviews, field data at government and private events, along with field observations. The results showed that language reflects culture in four ways. Firstly, language reflects cultural beliefs, including Buddhist beliefs, for example, beliefs about seeing the truth of life according to Buddhist doctrines in the impermanence of life. The accumulation of merit, four sublime states of mind, the five precepts and beliefs about sacred things such as the Threefold Refuge, father, mother and teachers. Secondly, the language that reflects the contemporary tool culture includes food consumption such as congee and kratom leaves. The architecture of commercial buildings. Appliances such as telephones, and modern women's dress. For example, tank tops, clothing that reveals too much skin, and the occupation of doing personal business or trading. Thirdly, the linguistic cultures present in shadow puppets include the use of colloquial representations, proverbs, slurred speech, and southern dialects. Fourthly, language that reflects cultural values is household life, how to choose a mate, and how to admire women's beauty. It reflects that the shadow puppets show both moral teachings and entertainment. Language is also an important tool for reflecting cultural beliefs, contemporary tools, and socially valuable values.

Keywords: Language, Culture, Shadow Puppets, Suratthani Province

บทนำ

นักมานุษยวิทยาจัดภาษาให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ภูมิปัญญาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น และสิ่งที่สะท้อนภาษาและวัฒนธรรม

ได้เด่นชัดที่สุดของคนในภาคใต้คือศิลปะการแสดง โดยเฉพาะหนังตะลุง (ภิญโญ จิตต์ธรรม, 2551) เพราะหนังตะลุงมีการเล่าเรื่องราวที่ผู้ร่ายเป็นนิยาย ดำเนินเรื่องด้วยบทกลอนที่ซับซ้อนเป็นสำเนียงท้องถิ่น มีบทสนทนาแทรกเป็นระยะ และใช้การแสดงเงาบนจอผ้าเป็นสิ่งดึงดูดสายตาของผู้ชม ซึ่งการขับกลอน การสนทนา และการแสดงเงานี้ายหนังตะลุงเป็นคนแสดงเองทั้งหมด (ชนานันท์ ตรงดี และคณะ, 2549)

เมื่อกล่าวถึงหนังตะลุงจงเจริญ ศ.ศรีพัฒน์ หรือที่รู้จักกันในนามนายบรจง เพชรขูลูกหลานในชุมชนตำบลบ้านยาง อำเภอกีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้มีใจรักทางด้านวัฒนธรรมและมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในการนำธรรมะเข้ามาสอดแทรกในบทบาทหนังตะลุง ประกอบกับมีความชื่นชอบในตัวนายหนังทำให้ในปี พ.ศ. 2555 นายบรจง เพชรขู ได้ฝากตัวเป็นศิษย์กับนายหนังตะลุงศรีพัฒน์ หรือนายพัฒน์ เกื้อสกุล บรมครูหนังตะลุงของจังหวัดสุราษฎร์ธานี อาศัยหลักคำสอนของหนังตะลุงศรีพัฒน์ในการฝึกฝนที่ว่า “ปาก มือ สมอง และความรู้สึก” มาใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกทักษะการแสดงหนังตะลุง ประกอบกับนายบรจง เพชรขูเรียนจบนักธรรมชั้นเอก เทียบเท่าระดับประถม (ป.6) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้นำองค์ความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการแสดงหนังตะลุง และฝึกฝนเรื่อยมาเกือบสองปีจนสามารถตั้งคณะจงเจริญ ศ.ศรีพัฒน์ และยังมีครูหนังตะลุงเมืองสุราษฎร์ธานีอีกหลายท่านช่วยบ่มเพาะวิชาความรู้ด้านหนังตะลุง เช่น หนังเทพศิลป์ ตะลุง 3 ภาษา และหนังสุวิทย์ ศ.ศรีพัฒน์ โดยเริ่มแสดงหนังตะลุงเรื่อยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้รับแสดงหนังตะลุงทั้งภายในและภายนอกจังหวัด อย่างจังหวัดนครศรีธรรมราช ราชบุรี และชุมพร เป็นต้น ด้วย อัตลักษณ์เด่นของนายหนังตะลุงที่เป็นลูกหลานในชุมชน ทำให้ทางชุมชนบ้านยาง เช่น สถานีอนามัยบ้านยางนำคณะหนังตะลุงจงเจริญ ศ.ศรีพัฒน์มาทอล์กโชว์เพื่อบอกเล่าเรื่องราวของอนามัยให้แก่ผู้มาเยือนทราบ และวัฒนธรรมจังหวัดยังส่งเสริมการแสดงหนังตะลุงที่ทำการศึกษานี้ให้เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีชักพระของทางจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหนังตะลุงเข้ามามีบทบาทในการเป็นสื่อกลางในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นทั้งในระดับชุมชนและจังหวัด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์การแสดงหนังตะลุงในด้านภาษาสะท้อนวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เข้าใจถึงการสื่อสารในฐานะที่เป็นรูปแบบของพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่ใช้แยกความแตกต่างของแต่ละสังคม รวมทั้งเข้าใจกฎการสร้างสรรคการใช้ภาษาอันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละวัฒนธรรมอีกด้วย (อัมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมจากการแสดงหนังตะลุงของคณะจงเจริญ ศ.ศรีพัฒน์ ตำบลบ้านยาง อำเภอกีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการใช้ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมจากการแสดงหนังตะลุง ผู้วิจัยเลือกใช้บทหนังตะลุงใน 2 บริบท คือ บทพากย์และบทเจรจาในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหวการแสดงหนังตะลุง ข้อมูลภาคสนามในงานแสดงตามส่วนราชการ และเอกชนในสถานที่ต่าง ๆ และการสังเกตการณ์ โดยกำหนดขอบเขตเฉพาะการแสดงหนังตะลุง คณะจงเจริญ ศ.ศรีพัฒน์ ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้จะสังเกตการแสดงจำนวน 2 ครั้ง ระยะเวลา 6 เดือน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยนายหนังตะลุงจำนวน 3 คน คือ นายหนังตะลุงคณะจงเจริญ ศ.ศรีพัฒน์ 1 คน และนายหนังซึ่งเป็นบรมครูให้กับคณะหนังตะลุงอีก 2 คน เนื่องจากการแสดงมีบางบทของหนังตะลุงมีการหยิบยืมใช้ร่วมกัน และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากกลุ่มนายหนังตะลุงให้อ่านข้อมูลและทักท้วงหรือเสนอแนะก่อนนำเสนอข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ขอใบรับรอง จริยธรรมในมนุษย์ก่อนที่จะลงสนามวิจัย เพื่อให้งานวิจัยเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยเริ่มตั้งแต่แสดงเอกสารชี้แจง และเอกสารแสดงความยินยอมแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการเก็บข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมจากการแสดงหนังตะลุง ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องการจำแนกลักษณะของวัฒนธรรมไทย ของประภาศรี สีหอำไพ โดยแบ่งเป็น 6 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ วัฒนธรรมทางศิลปกรรม วัฒนธรรมทางคตินิยม วัฒนธรรมทางเนติธรรม วัฒนธรรมทางสหรธรรม (ค่านิยม) และวัฒนธรรมทางภาษาและวรรณคดีเป็นกรอบในการศึกษา (ประภาศรี สีหอำไพ, 2550) นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์พบภาษาสะท้อนวัฒนธรรมผ่านการแสดงหนังตะลุงที่น่าสนใจ 4 ประเภท ดังนี้

1. ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านคตินิยม แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 คตินิยมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมคำสอนที่พุทธศาสนิกชนยึดถือและใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทกลอนว่าหน้าบท

เราชาวพุทธต้องยึดไว้ให้เป็นหลัก

ต้องรู้จักอบรม อยู่ในพรหมวิหารสี่

พระพุทธธรรมสงฆ์สามอย่างทางบาลี

เบญจศีลมีห้าข้อ พอเข้าใจ

จากบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมทางด้านคติธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการนำหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และเบญจศีลหรือศีล 5 ประกอบด้วย การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักขโมย ประพฤติผิดในกาม พูดคำหยาบ และละเว้นจากการดื่มสุรา มาใช้เป็นหลักธรรมในการควบคุมความประพฤติในการดำเนินชีวิต

1.1.1 ความไม่เที่ยงแห่งชีวิต

ตามหลักพระพุทธศาสนา มองสิ่งมีชีวิตมีเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดำเนินไป ฉะนั้นการดำรงอยู่ในหลักธรรมต้องตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เพราะทุกสิ่งทุกอย่างต้องเปลี่ยนแปลงดับสูญไปตามสังสารวัฏ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทเกี่ยวจ้อ

ธรรมชาติหมุนว ใจหมุนวน	ชีวิตคนแก่กัน ตามคืนวันหมุนเวียน
เวียนคืนวัน ผันแปร คนเราแก่ไปด้วย	ใครจะช่วยเหนี่ยวรั้ง เป็นบั้งเหียน
ไม่เที่ยงแท้แปรผันคืนวันเวียน	เวลาเปลี่ยนราศีสู่ ฤดูแล

จากบทเกี่ยวจ้อข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมผ่านคติธรรมเรื่องความไม่เที่ยงของชีวิต โดยเฉพาะความตายเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต ทุกสิ่งล้วนมีความไม่เที่ยงหรือย่อมมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สะท้อนให้เห็นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาทตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1.1.2 การสั่งสมบุญ

ตามความเชื่อทางพุทธศาสนา พบว่าการประสบพบเจอกันของสรรพสัตว์ เกิดจากวิบากกรรมที่กระทำร่วมกันมาหรือวิบากกรรมที่มีต่อกันส่งผลให้ต้องมาร่วมชะตาชีวิตร่วมกัน ดังตัวอย่างบางตอนจากกลอนบทเกี่ยวจ้อ “บุญนำพาให้เราได้พบเจอ คำเสนอไม่สลาย ให้อ่านช่วยเสริมต่อ” ทั้งนี้ การรักษานุญกุศลเพื่อมาพบเจอกัน เกิดจากคนที่ร่วมบุญร่วมกุศลที่ดีต่อกันในภพก่อนส่งผลให้มาพบกันอีก

1.2 คติธรรมเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

คณะหนังตะลุงก่อนแสดงจะเชิญครูหนังที่เคารพนับถือเพื่อขอพรให้ทำการแสดงราบรื่น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทพูดบอกเรื่อง

ก่อนอื่นก่อนไกลเราชาวคณะจะขอตั้งนะโมขึ้นสามจบแปลความเคารพ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งเป็นไตรสรณ ที่พึ่งของเราชาวพุทธ ทุกคนและถัดจากนั้นเราชาวคณะจะทำความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสถานที่นี้ตลอดจนคุณบิดรมารดา ครูบาอาจารย์

ตัวอย่างบางตอนจากกลอนไว้อาลัย

พนมหัตถ์แล้วกราบกราน อ.ศรีพัฒน์หนัง ให้พ่อมาช่วยระวัง คำคินนี้อย่าไปไหน
อาจารย์หนังทุก ๆ ท่าน ลูกสุดจะจงใจ อยู่ที่ไหนให้ดำเนิน ลูกเรียนเชิญพ่อก
แล้วจะไหว้ พ่อโสภณหนังที่เคยสั่งสอน ลูกพนมกรอญชลี ลูกขายนัยอไหว้หา

จากตัวอย่างบทพากย์และเจรจาข้างต้น สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีต่อพระรัตนตรัย พ่อ แม่ ครูบาอาจารย์ ซึ่งมีการระบุชื่อบรมครูหนังตะลุงไว้อย่างชัดเจน เช่น การเลือกใช้คำว่า “อาจารย์ศรีพัฒน์หนัง” และ “พ่อโสภณหนัง” ซึ่งบุคคลที่ได้เอ่ยนามมีนัยยะถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชาช่วยคลี่คลายให้ทำการแสดงราบรื่น เป็นที่รักได้รับความเมตตาเอ็นดูจากผู้ชมและป้องกันเสนียดจัญไร

2. ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านวัตถุ แบ่งเป็น 6 ประเภท ได้แก่

2.1 การบริโภคอาหาร

การกินอาหารเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ในขณะเดียวกันมนุษย์ก็รู้จักพัฒนาเกี่ยวกับอาหารการกินจนเป็นวัฒนธรรมการกินของแต่ละกลุ่มชน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนในบทกลอนเพลงคนจน

ตื่นหัวเช้า คนรวยเขากินข้าวต้ม แต่เรามานั่งกิน ท่อม
ก้านแดงก้านขาวรูตไล่ เคี้ยว ๆ แล้วกลืน หวนน้ำตามลงไป

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านการบริโภคอาหาร โดยเฉพาะข้าวต้ม มีนัยยะในการบ่งบอกสถานภาพทางเศรษฐกิจ หรือการกินใบกระท่อม โดยมีกรับประทานด้วยการเคี้ยวใบสด หรือทำเป็นน้ำต้มใบกระท่อม เป็นยาสมุนไพรและช่วยกระตุ้นการทำงาน

2.2 ยานพาหนะ

ยานพาหนะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางวัตถุ และช่วยอำนวยความสะดวกในการครองชีพ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนในบทกลอนชีวิตหนูนุ้ย

พี่ชื่อหนูนุ้ย พี่ได้คุยไม่ได้ไม้ พี่อยู่ตึกหลังใหญ่โต

นุ้ยชื่อวอลโว่ โลสลอย อาชีพของพี่ คนดีคือขายเพชรพลอย

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านยานพาหนะ โดยเฉพาะคนใต้ที่นิยมใช้รถยนต์ในการเดินทาง ทั้งนี้ในบทกลอนจะมีการระบุยี่ห้อรถยนต์ไว้อย่างชัดเจนว่า “วอลโว่” และ “โลสลอย” ที่สามารถบ่งบอกรสนิยมของผู้ใช้รถและสถานภาพทางเศรษฐกิจ

2.3 สถาปัตยกรรมบ้านเรือน

สถาปัตยกรรมบ้านเรือน มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยเพื่อเน้นประโยชน์ใช้สอยในการทำงานมากขึ้น เช่น ตึกหรืออาคารพาณิชย์ คอนโด ฯ ดังตัวอย่างบางตอนในบทกลอนชีวิตหนูนุ้ย “พี่ชื่อหนูนุ้ย พี่ได้คุยไม่ได้ไม้ พี่อยู่ตึกหลังใหญ่โต” สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการในการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ และสภาพความเป็นอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กับการก่อสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมให้เข้ากับยุคสมัย

2.4 เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

โทรศัพท์เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวัน และได้แทรกซึมเข้าไปในชีวิตประจำวันในทุกช่วงเวลา จนอาจกล่าวได้ว่าโทรศัพท์มือถือถือกลายเป็นปัจจัยที่ 5 ของการดำเนินชีวิต ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนในบทกลอนลำตัด

อีกทั้งโทรศัพท์มือถือ นั้นพี่ก็มี

มีทั้งแบบจอสี หรือว่าถ่าย รูป ถ่ายคลิปดี ๆ ก็ยังได้

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย เนื่องจากมีระบบการทำงานที่หลากหลายสามารถตอบโต้ภัยการใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายรูปหรือจะโทรแบบวิดีโอคอล การส่งข้อความผ่านแอปพลิเคชัน หรือจะเล่นเกมส์ การสั่งซื้อของออนไลน์ และสามารถติดต่อกันได้สะดวกและรวดเร็ว

2.5 การแต่งกาย

การแต่งกายเป็นหนึ่งในองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ เสื้อผ้าไม่ใช่เพียงสิ่งปกปิดร่างกายเท่านั้น เสื้อผ้ายังสะท้อนเอกลักษณ์ ความเป็นมา และกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนในเรื่องบทกลอน

จะมีชายไว้เป็นคู่ คู่สักคน

ใส่เสื้อผ้าย่าผ่าหน้าและผ่าหลัง

อย่าให้ผู้ชายตราหน้าว่าไวไฟ

อย่าทำตนให้ตกต่ำ ทำไวไฟ

จงระวังเสื้อสายเดี่ยว อย่าเที่ยวใส่

มันได้ใจรวนราม แม่ทรมามขม

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย โดยเฉพาะการแต่งกายในชีวิตประจำวันของหญิงไทยในปัจจุบัน ในบทกลอนมีการกล่าวถึง “เสื้อผ้าย่าผ่าหน้าและผ่าหลัง จงระวังเสื้อสายเดี่ยวอย่าเที่ยวใส่” ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นการแต่งกายของผู้หญิงที่ไม่ควรใส่สายเดี่ยว เสื้อแหวกหน้าแหวกหลังซึ่งเป็นการบ่งบอกหรือแสดงให้เห็นรสนิยมการแต่งกายตามยุคสมัยแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นว่าสังคมพยายามปลูกฝังค่านิยมเรื่องการแต่งกายแบบอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย โดยควรแต่งกายให้มิดชิด ไม่แต่งกายให้เห็นของสงวน เช่น เนินอก ร่องนม ฯ

2.6 การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพหนึ่ง ช่วยทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินอย่างรวดเร็ว การค้าขายมีการขายปลีก คือขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง และการขายส่ง เป็นการขายสินค้าจำนวนมากให้กับพ่อค้าคนกลางแล้วพ่อค้าคนกลางจะไปจำหน่ายโดยตรงกับผู้บริโภค ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนในบทกลอนลำตัด

พี่นุ้ยนี้เป็นเศรษฐี มีกิจการ อยู่ถ้วนทั่ว

อีกทั้งโรงปูน โรงอิฐ นั้นพี่ก็มี

เป็นเจ้าของรถทัวร์ วิ่งกรุงเทพ-หาดใหญ่

ทั้งโรงเลื่อย โรงสี นั้นก็มีมากมาย

ตัวอย่างบางตอนในบทกลอนชีวิต หนูนุ้ย

นุ้ยชื่อลโลว์ โลสลอย อาชีพของพี่ คนดีคือขายเพชรพลอย

โฉนดที่ดิน นุ้ยมีเป็นร้อย เนื่อกลอยจะเอาตรงไหน

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพค้าขาย ซึ่งสามารถสร้างรายได้ที่สูงกว่าการเป็นลูกจ้าง หรือ

รับราชการโดยหากขายของได้มาก ก็ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ในบทกลอนมีการกล่าวถึงอาชีพค้าขายไว้อย่างหลากหลาย เช่น เจ้าของกิจการรถทัวร์ โรงปูน โรงอิฐ โรงเลื่อย โรงสี ร้านเพชรพลอย ฯ จะเห็นได้ว่าอาชีพประกอบกิจการหรือค้าขายกำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน ประกอบกับสามารถบ่งบอกสถานภาพทางเศรษฐกิจได้อีกด้วย

3. ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านภาษาที่ปรากฏในตัวบทหนึ่งตะลุง แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

3.1 สำนวนสุภาพเชิด ถือเป็นคำเปรียบเปรยที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อบอกเล่าเตือนใจ และยังแฝงข้อคิดเพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำกลอนสอนลูก

คบคน ดูหน้า ซื้อผ้าดูเนื้อ

หลบหลีก หลีกหนีแต่คนดีต้องคบ

คนใจเสือ เจ้าควรปลีก หลีกหลบ

คนบัดซบ มักจะคบด้วยด้วยทรัพย์

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถจำแนกภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านภาษาที่ปรากฏในตัวบทหนึ่งตะลุง เช่น สำนวน “คบคนให้ดูหน้าซื้อผ้าให้ดูเนื้อ” เป็นสำนวน หมายถึง ก่อนคบค้าสมาคมกับใครให้พิจารณาถึงที่มาที่ไป เนื่องจากบางคนดูภายนอกผิวเผินอาจจะดูดี แต่ภายในหรือจิตใจเป็นคนเลวร้าย เช่นเดียวกับการเลือกซื้อผ้าก็ต้องพิจารณาเนื้อผ้า เป็นการสั่งสอนให้รู้จักพิจารณาคนหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างละเอียดรอบคอบ และอีกสำนวน “คนใจเสือ” มีความหมายใกล้เคียงกับ “หน้าเนื้อใจเสือ” หมายถึง ภายนอกแสดงสีหน้าท่าทางเป็นมิตร หลบซ่อนนิสัยที่ชั่วร้ายเอาไว้ ส่วนมากมักใช้กับคนที่มิมีนิสัยไม่น่าคบ คนประเภทนี้ควรหลีกเลี่ยงเพราะอาจจะนำปัญหาเข้ามาให้สักวัน

3.2 การใช้คำเรียกตัว/ความสัมพันธ์ของคน คนไทยมีวัฒนธรรมการใช้ถ้อยคำภาษาสุภาพและเหมาะสมกับกาลเทศะและฐานะของบุคคล หรือมีคุณภาพในการใช้ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทกลอนบางตอนจากเรื่องชีวิต หนูน้อย

พี่ชื่อหนูน้อย ที่พี่มาคุยกับน้อง เอาไหมจะสร้อยทอง

จะหามาทอง ให้โฉมยง จะหาแหวนเพชรมาให้สักสองสามวง

หากน้องอนงค์ ยกใจให้กับพี่ชาย.

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านภาษาในการใช้คำสรรพนามตามฐานะของผู้พูดและผู้ฟังด้วย และยังสะท้อนความคิด ความสัมพันธ์

ในการแสดงฐานะความเป็นเครือญาติ และฐานะทางสังคมด้วย เช่น คำแทนตัวผู้พูดว่า “พี่-พี่ชาย” และผู้ถูกกล่าวถึงว่า “น้อง -น้องนงค์” แล้วยังแสดงฐานะความสัมพันธ์ในระดับพี่น้องของผู้พูดและผู้ที่ถูกพูดด้วย

3.3 พูดแบบไม่ตรงไปตรงมา

ตัวอย่างกลอนบางตอน

โบราณว่าแมงกุดจี๋คู่ชู้ชาย หญิงใจร้ายคู่ชายเลว เหมือนเราพลัดเหวติดหลุม
ถ้าลูกใจง่าย ลูกจะได้แต่ความระทม อย่าหลงลมหนีตามชาย เพราะว่าไม่ดีเลย

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านการพูดแบบไม่ตรงไปตรงมา โดยเฉพาะการใช้ความเปรียบ เปรียบเหมือน มาใช้ดังตัวอย่าง เช่น เปรียบหญิงใจร้ายคู่ชายเลวเหมือนแมงกุดจี๋ หรือ “ตัวงูลสัตว์” เมื่อทั้งสองผสมพันธุ์กันแล้ว จะปั้นก้อนชู้ชายเป็นก้อนกลมเพื่อห่อหุ้มไข่ ซึ่งมูลสัตว์นี้ส่งกลิ่นเหม็นเป็นสิ่งที่ปฏิบัติที่ไม่ชวนมอง ไม่พึงประสงค์เสมือนความเลวร้ายที่ชายหญิงไม่พึงมีหรือกระทำ

3.4 ภาษาถิ่น

ภาษาถิ่นถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงคนในท้องถิ่น สามารถบ่งบอกถึงภูมิลำเนาบ้านเกิดของตัวเอง โดยเฉพาะภาษาใต้ ก็เป็นอีกหนึ่งภาษาที่มีจังหวะการพูดและท่วงทำนองที่เป็นแบบฉบับของตนเอง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทกลอนบางตอนเรื่องผมชื่อหนังโคม

เจ้างานท่านก็ใจใหญ่ๆ แหลงมาแต่ไกล ว่าจะให้ สองหมื่นห้า
แกงส้มต้มหมูกินหรรอย ผมกินไม่น้อย กินหรรอยราสา

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านภาษาถิ่น เช่น คำภาษาถิ่นใต้คำว่า “แหลง” หมายถึง พูด คำว่า “แกงส้ม” คล้ายแกงเหลืองทางภาคกลาง จุดเด่นของแกงชนิดนี้คือมีรสเปรี้ยว แกงส้มทางภาคใต้ใส่ขมิ้นเลยดูออกเป็นสีเหลือง คำว่า “หรรอย” หมายถึง อร่อย สนุก และคำสุดท้าย คำว่า “ราสา” หมายถึง มาก นาน เยอะ

4 ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านค่านิยมของไทย

ค่านิยม หมายถึง ความพฤติกรรมที่ยอมรับร่วมกันและเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกลักษณะเฉพาะของคนในชาติ ดังตัวอย่าง

4.1 ค่านิยมด้านการครองเรือน

การครองเรือนที่ทำให้ชีวิตคู่มั่นคงและยืนยาว ไม่เกิดปัญหาครอบครัว ส่วนหนึ่งเกิดจากกฎกติการ่วมกันที่มีภรรยาตกลงร่วมกันและปรับตัวเพื่อลดความขัดแย้งทางความคิดและอารมณ์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทกลอนในเนื้อเรื่องแสดง

อันเรือนสาม น้ำสี่ วิธีของผู้หญิง

เราไม่มีอาคารเหมือนบ้านครู

ของสามสิ่ง พ่อสอนไว้ น้องยังก้องหู

น้องจะอยู่ตามประสา ขาวนาจน

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านการครองเรือน โดยมักเป็นคำสอนฝ่ายหญิงก่อนใช้ชีวิตคู่ให้รู้จักประพฤติดนด้วย “เรือนสาม น้ำสี่” ซึ่งเรือนสาม ประกอบไปด้วยเรือนแรก คือ เรือนผม เป็นผู้หญิงต้องหมั่นดูแลรักษาเส้นผมให้สะอาด เรือนที่สอง คือ เรือนกาย การรักษาทรวดทรงองค์เอาไว้ให้น่ามองอยู่เสมอ เรือนที่สาม คือ เรือนนอน ต้องรู้จักดูแลบ้านเรือนให้ดูสะอาดเรียบร้อย ส่วนน้ำ 4 ประกอบด้วย น้ำแรก คือ น้ำมือ หมายถึง ฝีมือปรุงอาหาร ต้องรู้จักหัดทำอาหารอร่อยให้สามีรับประทาน น้ำที่สอง คือ น้ำใจ การมีน้ำใจช่วยเหลือการงานและมีน้ำใจต่อสามีและญาติพี่น้องของสามีด้วย น้ำที่สาม คือ น้ำคำ การใช้คำพูดที่สุภาพ และน้ำสุดท้าย คือ น้ำเต้าปูน หมายถึง การดูแลคอยเติมน้ำในเต้าปูนมิให้แห้ง

ตัวอย่างบางตอนในเรื่องบทกลอน

ถ้าลูกใจง่าย ลูกจะได้แต่ความระทม

อย่าหลงลมหนีตามชาย เพราะไม่ดีเลย

ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสาร โบราณว่า เมียจะดีเพราะภัสดา จำไว้เถิดขวัญตา

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น เป็นอีกตัวอย่างที่สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านการครองเรือน โดยฝ่ายชายเปรียบเสมือนข้าวเปลือก หญิงเปรียบเสมือนข้าวสาร ซึ่งเป็นการสอนให้ผู้หญิงรู้จักรักษานวลสงวนตัว เพราะผู้หญิงคล้ายกับข้าวสารที่ผ่านการขัดสีพร้อมที่จะนำไปหุงอย่างเดียว ไม่สามารถนำมาปลูกใหม่ได้อีก ขณะที่ผู้ชายเปรียบเสมือนข้าวเปลือกที่สามารถนำไปเพาะปลูกและเจริญงอกงามใหม่ได้เรื่อย ๆ

4.2 ค่านิยมการเลือกคู่ครอง

การเลือกคู่ชีวิตหรือคู่ครองต้องอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสม มีนิสัยใจคอสามารถใช้ชีวิตคู่ร่วมกันได้ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างกลอนบางตอน

เจ้ามีคู่ เจ้าอย่าดูแต่ใบหน้า

จะมีชายไว้เป็นคู่ คู่สักคน

นิสัยดี ได้พึ่งพา สถาผล

อย่าทำตนให้ตกต่ำ ทำไวไฟ

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านการเลือกคู่ครอง ซึ่งนายหนังตะลุงได้ให้นิยามการเลือกคู่ครองไว้ในบทกลอนว่า การเลือกคู่ชีวิตต้องพิจารณาจากลักษณะนิสัยให้เป็นคนดี และสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ ทั้งนี้ก็นำพาครอบครัวให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

4.3 ความงามของผู้หญิง

สังคมมีกรอบหรือวิธีการมองผู้หญิงในอุดมคติเพื่อใช้เป็นแบบอย่างและมาตรฐานในการมองความงามของผู้หญิง ดังนั้น วิธีการคิด และการกระทำของผู้หญิงมักจะถูกผูกติดกับเงื่อนไขทางสรีระเป็นสำคัญ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างกลอนบางตอน

เกิดเป็นหญิงแท้จริงแสนลำบาก

ลูกเป็นสาว ขาวสด สวยซิง ๆ

ใครมาจีบรับรัก มักเสียที

คนส่วนมากจับตาแลแต่ผู้หญิง

เจ้าเป็นหญิง ต้องรักนวล สงวนตัว

แลให้ดี เลือกผู้ชายไว้เป็นผัว

จากตัวอย่างบทกลอนข้างต้น สามารถวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านความงามของผู้หญิง ซึ่งนายหนังตะลุงได้นิยามความงามของผู้หญิงไว้ในบทกลอนว่า ผิวขาว สถานะโสด และเป็นคนรักนวลสงวนตัว ทั้งนี้แสดงให้เห็นลักษณะในด้านรูปร่างหน้าตาภายนอกของผู้หญิงควบคู่ไปกับอุปนิสัยใจคอ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้
 ประเด็นที่ 1 ภาษาคือวัฒนธรรม ภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองการอยู่ร่วมกันในสังคมจึงต้องเรียนรู้ระบบภาษาร่วมกัน เรียกได้ว่าต้องพูดและเขียนภาษาเดียวกัน จนสามารถถอดรหัสความหมายที่ผู้ใช้ภาษาต้องการส่งสารได้อย่างเข้าใจ (บุญเกิด รัตนแสง, 2541) และสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ภาษาจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์และวิถีชีวิตของกลุ่มชน (พระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตกา จารุมา, 2561) ดังนั้นภาษาจึงมีการสืบทอด เปลี่ยนแปลงทำให้ภาษามีลักษณะเดียวกับวัฒนธรรม (สุวรรณนา ตั้งทิษะรักษ์, 2556) จากการศึกษาภาษาในงานวิจัยในระยะหลังมีงานวิจัยจำนวนมากนำมาเป็นเครื่องมือ

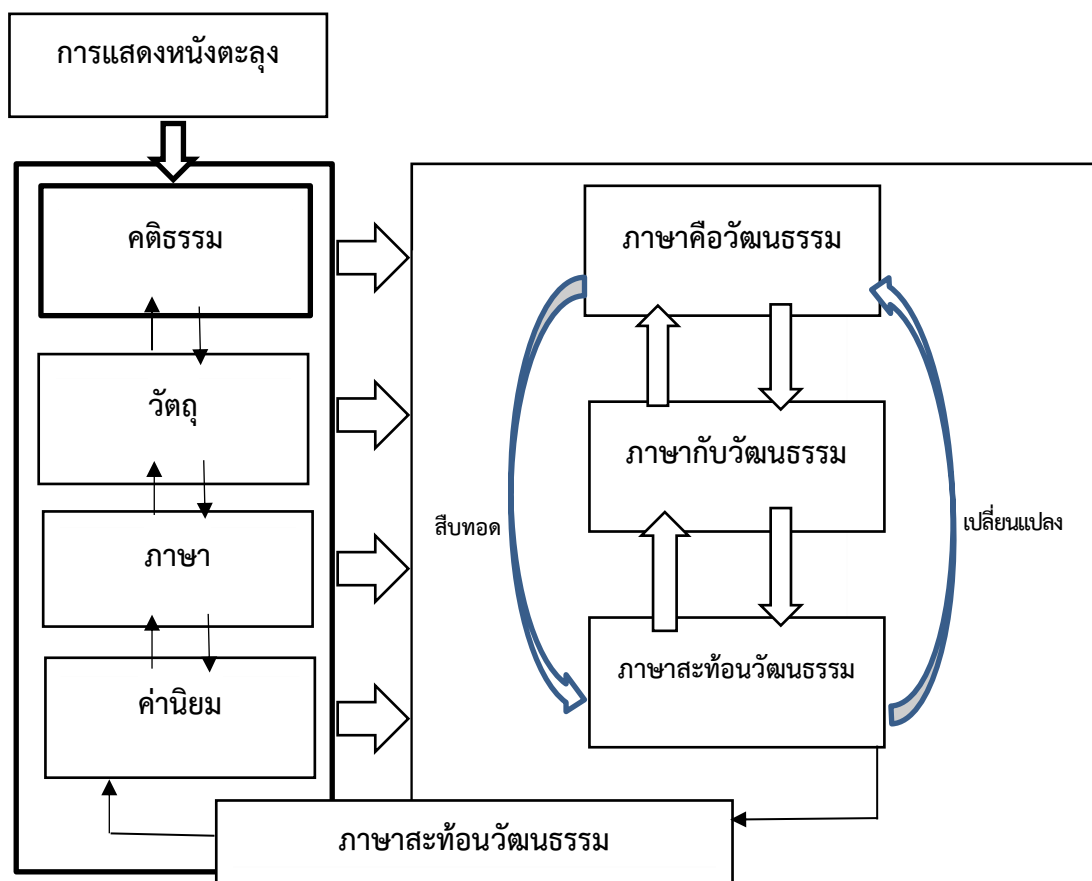
วิจัย เช่น การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังสือตะลุงคณะหนึ่งฉิ้น ธรรมโฆษณ์ จังหวัดสงขลา (อาจารย์ ลัญญ, 2550) ได้จำแนกเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านหนังสือตะลุง ไว้ 6 เรื่อง คือ อาหารการกิน อาชีพ คติธรรม การประเพณีหรือการวางตัว ความกตัญญูกตเวที และความมีเมตตากรุณา งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นลักษณะข้อมูลทางภาษาในหนังสือตะลุง จังหวัดสงขลา ในขณะที่งานการศึกษาบทพากย์และบทเจรจาในหนังสือตะลุง จงเจริญ ศ.ศรีพัฒน์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้แต่งขึ้นเองโดยระบุวัฒนธรรมทางภาษาเอาไว้ 4 เรื่อง คือ คติธรรม (หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์) วัตถุ (อาหาร ยานพาหนะ สถาปัตยกรรมบ้านเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ และการแต่งกาย) ภาษาที่ปรากฏในตัวบทหนังสือตะลุง (สุภาษิต การใช้คำแทนตัวให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคล การพูดแบบไม่ตรงไปตรงมา ภาษาถิ่นได้) และค่านิยม (วิธีการครองเรือน การเลือกคู่ครอง และการชมความงามของผู้หญิง) ทั้งนี้จะเห็นความแตกต่างของงานการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น (สุพรรณิ ปันมณี, 2549)

ประเด็นที่ 2 ภาษาสะท้อนวัฒนธรรม พบความสัมพันธ์ในหลายรูปแบบที่น่าสนใจ ได้แก่ 2.1) ภาษาสะท้อนความคิดและทัศนคติของผู้พูดในการเลือกใช้คำของเครื่องใช้ 2.2) ภาษาสะท้อนสถานภาพของคนในสังคม เช่น คนไทยมีการใช้ถ้อยคำเหมาะสมกับฐานะของบุคคล และมีการใช้ภาษาถิ่นกับวัฒนธรรม เช่น คำภาษาถิ่นใต้คำว่า “แหลง” แปลว่า พูด หอย แปลว่า อร่อย ราสา แปลว่า มากมาย เยอะ ภาษาจึงแสดงให้เห็นถึงที่มาและถิ่นที่อยู่ของเจ้าของภาษา 2.3) ภาษาสะท้อนค่านิยม เช่น วิธีครองเรือน การเลือกคู่ครอง และ 2.4) ภาษาสะท้อนคติธรรม เช่น คติธรรมทางพระพุทธศาสนา คติธรรมเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้วิจัยยังพบว่า ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมมีทั้งความเหมือนและความต่างกับรายงานการวิจัย เช่น การศึกษาคำที่สะท้อนวัฒนธรรมไทยของจำนงค์ ทองประเสริฐ ผลการศึกษาสอดคล้องกันในเรื่องคำสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทยในเรื่องการเลือกใช้คำสรรพนามตามฐานะของผู้พูดเหมือนกัน เช่น คำแทนตัวผู้พูดว่า “พี่-พี่ชาย” และผู้ถูกกล่าวถึงว่า “น้องอนงค์-น้อง” (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2519) แต่ในบทความวิจัยการศึกษาภาษาและวัฒนธรรม : ความหมาย ความสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างกัน (พระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตา จารุมา, 2561) พบภาษาสะท้อนวัฒนธรรมที่เหมือนกันในเรื่องภาษาสะท้อนความคิดและทัศนคติของผู้พูด ภาษาถิ่น และค่านิยม แต่แตกต่างกันในส่วนของคติธรรมไม่มีการระบุไว้ในบทความวิจัย แต่ในการศึกษาภาษาสะท้อนวัฒนธรรมจากหนังสือตะลุงมีการระบุคติธรรมเอาไว้ เช่น คติธรรมทางพระพุทธศาสนา คติธรรมเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมผ่านการแสดงหนังตะลุงข้างต้น อธิบายได้ว่า ภาษาคือวัฒนธรรม เนื่องจากภาษาสามารถสืบทอด และเปลี่ยนแปลงได้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ภาษาจึงมีลักษณะเดียวกับวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันในตัวภาษาเองก็สามารถสะท้อนวัฒนธรรมออกมาได้หลายประเภท เช่น ความเชื่อ เครื่องมือเครื่องใช้ ภาษาที่ปรากฏในตัวบทหนังตะลุง และค่านิยมดั้งองค์ความรู้จากการวิจัยภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมจากการแสดงหนังตะลุง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมจากหนังตะลุงใน 2 บริบท คือ บทพากย์และบทเจรจา พบภาษาสะท้อนวัฒนธรรม 4 ประการ กล่าวคือ ประการแรก ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านคติธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ คติธรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

เช่น ความไม่เที่ยงแห่งชีวิต การสังสมบุญ พรหมวิหาร 4 เบญจศีล คติธรรมเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ ไตรสรณ คุณบิดมารดา และครูบาอาจารย์ ประการที่สอง ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านวัตถุ ได้แก่ การบริโภคอาหาร ยานพาหนะ สถาปัตยกรรมบ้านเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ การแต่งกาย และการประกอบอาชีพ ประการที่สาม ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมที่ปรากฏในตัวบทหนังตะลุง ได้แก่ สำนวนสุภาษิต การใช้คำแทนตัวให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคล การพูดแบบไม่ตรงไปตรงมา ภาษาถิ่นใต้ และประการที่สี่ ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมด้านค่านิยม ได้แก่ วิธีการครองเรือน การเลือกคู่ครอง และการชมความงามของผู้หญิง ข้อเสนอแนะ ผลจากการนำองค์ความรู้ในเรื่องภาษาสะท้อนวัฒนธรรมจากการแสดงหนังตะลุงจำแนกออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ ใช้เป็นกรณีศึกษาในรายวิชาภาษากับวัฒนธรรม และโรงเรียนในชุมชนนำไปเป็นแบบเรียนหรือเป็นตัวอย่างในวิชาภาษาไทย และ 2) ด้านนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานท้องถิ่นสามารถนำผลวิจัยมาพัฒนาวัฒนธรรมให้กับทางจังหวัด อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจควรจะศึกษาเพิ่มเติมได้อีก โดยเฉพาะการแสดงหนังตะลุงคณะอื่น ทั้งนี้เพื่อนำมาเปรียบเทียบและหาข้อสรุปว่ามีรูปแบบภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นเป็นแบบใด

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2519). ภาษากับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ธนานันท์ ตรงดี และคณะ. (2549). วัฒนธรรมการใช้ภาษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญเกิด รัตนแสง. (2541). ภาษากับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2550). วัฒนธรรมทางภาษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาจารย์ ลักบุญ. (2550). การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังตะลุงคณะฉิ้น ธรรมโฆษณ์. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตกา จารุมา. (2561). ภาษาและวัฒนธรรม: ความหมาย ความสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างกัน. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 7(2), 53-63.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2551). ลักษณะไทยศิลปะการแสดง. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุพรรณิ ปันมณี. (2549). ภาษาและวัฒนธรรมอ่านสนุก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณนา ตั้งทีฆะรักษ์. (2556). ภาษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อัมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.